

MOOIWERK MOOIWAD

Inventarisatie Plastic Probleem Werelderfgoed Waddenzee

PROGRAMMA NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE

Plastic in het Werelderfgoed Waddenzee

*Wie haalt het plastic en ander zwerfafval uit het Werelderfgoed
Waddenzee en volstaat de huidige aanpak?*

Een inventarisatie en analyse van structurele activiteiten, organisaties en verantwoordelijkheden in de Nederlandse Waddenzee die te maken hebben met het realiseren van een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee.

Datum: oktober 2016

Auteur:

Nienke M. Dijkstra – innovatie en adviesbureau 'Doe eens Wad'

**Doe
eens
Wad**

Opdrachtgever:

PROGRAMMA NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE

Inhoudsopgave

Analyse van de inventarisatie van de opruimactiviteiten, organisaties en verantwoordelijkheden in het Werelderfgoed Waddenzee.

1 - Inleiding: het probleem van plastic in het Werelderfgoed Waddenzee	4
2 - Opzet van de inventarisatie van opruimactiviteiten in het Werelderfgoed Waddenzee en de aangrenzende delen	8
3 - Analyse van de inventarisatie	10
4 - Conclusies	20
5 - Aanbevelingen voor de aanpak van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee	24
Bijlage	28

1 - Inleiding

Dit rapport gaat over opruimactiviteiten van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee. In het voorjaar van 2016 vond een inventarisatie plaats.

Wat is het probleem?

Wereldwijd stijgt de omvang van de hoeveelheid plastic in zee. Alle zeeën staan met elkaar in verbinding. Hierdoor neemt ook de hoeveelheid plastic in de Waddenzee toe. Het gaat om grote hoeveelheden: uit de inventarisatie blijkt dat op dit moment verschillende partijen samen al veel meer dan 350 kuub en 50.000 kg plastic en ander zwerfafval uit de Nederlandse Waddenzee verwijderen.

De genoemde getallen zijn de hoeveelheden die nu jaarlijks geregistreerd worden door verschillende partijen, echter meer dan de helft van de benaderde partijen registreert de hoeveelheid verwijderd afval nog niet. Daarnaast stellen alle partijen vast dat ze lang niet al het afval te (kunnen) verwijderen, bijvoorbeeld omdat zij niet zo vaak kunnen ruimen als de zee plastic en ander zwerfafval aanvoert.

Er is een immers continue toevoer: Twee keer per dag stroomt er plastic met het opkomende water de Waddenzee in. Met het afgaande water verdwijnt een deel weer uit de Waddenzee, een deel blijft achter. Dit gebeurt via de zeegaten, zeven dagen per week, 365 dagen per jaar. Daarnaast komt er via de sluisen dagelijks water met plastic uit het binnenland in de Waddenzee.

Dit plastic levert een gevaar op voor mens, dier en milieu. Het verstoort op verschillende wijzen de ecologie van het gebied. Dieren zien het plastic voor voedsel aan en eten het. Hun maag vult zich met plastic wat niet verteerd wordt en hun maag verstopt: de dieren sterven van de honger. Onderzoekers vinden onder andere aanstekers, visdraad en ballonnetjes in de magen van dieren. Deze dieren worden door andere dieren gegeten waardoor het plastic in de voedselketen terecht komt. Zo is er in vissen en schaaldieren die mensen eten al plastic aangetroffen. Daarnaast raken dieren verstrikt in het plastic, waardoor zij niet meer kunnen bewegen, geen voedsel meer kunnen zoeken en/of snijwonden oplopen, of stikken. Plastic is bovendien een materiaal dat niet verteert maar in steeds kleinere delen uiteen valt tot deze met het blote oog niet meer te zien zijn, de zogenaamde microplastics. Bij het uiteenvallen van plastic komen giftige stoffen vrij, zoals weekmakers. Deze milieuvreemde stoffen komen in het water terecht. Zowel de microplastics als de giftige stoffen vervuilen het water, de bron van al het leven, ook in het Werelderfgoed Waddenzee. Dat dit uiteenvallen van plastic en het vrijkomen van giftige stoffen schade toe brengt aan de ecologie blijkt uit vele internationale onderzoeken die inmiddels zijn gedaan. Wat de exacte effecten op de langere termijn voor het Waddengebied zullen zijn, is nog onduidelijk. Hoe langer plastic in zee verblijft, hoe meer het uiteenvalt en hoe moeilijker het op te ruimen is. Daarnaast ontsieren plastic en ander zwerfafval de aanblik van het Werelderfgoed Waddenzee. Plastic blijft bijvoorbeeld hangen in zeewier en jonge duinen. Inmiddels is plastic en ander zwerfafval overal in het Werelderfgoed Waddenzee het terug te vinden.

Plastic afval in zee is een relatief jong probleem. Plastic bestaat nog niet zo lang en de schadelijke effecten van plastic in zee dringen pas de laatste tien tot twintig jaar door tot landelijke overheden. Plastic in zee, de Plastic Soep, leek voor velen lang een 'ver van mijn bed show'. Omdat het een jong probleem is en de ernst ervan werd onderschat, zijn er nog relatief weinig innovatieve oplossingen om iets aan het probleem te doen.

Doel van het rapport

Dit rapport geeft beheerders een beeld van activiteiten, organisaties en verantwoordelijkheden in hun eigen gebied en in de rest van het Werelderfgoed Waddenzee. Het biedt beheerders, organisaties en individuele opruimers mogelijkheden voor vervolgstappen zoals samenwerking, het inbedden van initiatieven in al bestaande structuren, het verspreiden van succesvolle initiatieven en het zetten van stappen in het sluiten van de afvalketen.

Dit rapport maakt deel uit van een bredere opdracht: het innovatie en adviesbureau *Doe eens Wad* stelde in opdracht van het Programma naar een Rijke Waddenzee dit voorjaar een richtlijn op voor het opruimen van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee. Deze richtlijn leidt het opruimen in banen zodat de natuurwaarden van het gebied niet in gevaar komen.

Aanleiding voor dit rapport

In de zomer van 2015 hebben de werkgemeenschappen Borndiep en Groninger Wad plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee besproken. Dit gebeurde naar aanleiding van een brandbrief die Nienke Dijkstra begin 2015 stuurde naar beheerders en bestuurders van de Waddenzee. In deze brief stelde zij de vraag waarom de plastic soep in de Waddenzee nog niet op de agenda staat. De aanwezige beheerders en gebruikers herkenden het probleem en hebben het Programma naar een Rijke Waddenzee gevraagd de plastic soep in de Waddenzee op de agenda te zetten.

Het Programma naar een Rijke Waddenzee brengt overheden, natuurorganisaties en (economische) gebruikers van het Waddengebied bij elkaar en werkt zo aan een duurzame Waddenzee van Werelderfgoed-klasse.

Op verzoek en in samenwerking met Programma naar een Rijke Waddenzee organiseerde Nienke Dijkstra van innovatie en adviesbureau *Doe eens Wad* op 11 november 2015 een werkcongres in Lauwersoog rond dit thema. Ruim twintig zeer verschillende partijen waren aanwezig die verschillende delen van de afvalketen vertegenwoordigden. De deelnemers aan dit werkcongres spraken de wens uit om te streven naar een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee.

Zij wilden daarom graag weten welke opruimactiviteiten er zijn in dit gebied. De aanwezige bedrijven constateerden een groeiende interesse in het onderwerp, zowel in de verwerking van het plastic als in bewustwordingscampagnes. Plastic is *hot*. Het Regiecollege Wadden wil het onderwerp Plastic in het Waddengebied op de agenda zetten en wil weten wat er op dit moment aan activiteiten georganiseerd wordt in het Waddengebied. Daarnaast zien zij kansen voor het al bestaande programma KIMO* en vragen zij zich af of het lidmaatschap van KIMO volstaat. Het Programma naar een Rijke Waddenzee heeft daarop Nienke Dijkstra van innovatie en adviesbureau *Doe eens Wad* gevraagd een inventarisatie en analyse te maken van alle structurele activiteiten, organisaties en verantwoordelijkheden in de Nederlandse Waddenzee en aangrenzende delen die te maken hebben met het realiseren van een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee.

* KIMO Nederland/België is een vereniging van gemeenten met gemeenschappelijke belangen op en aan de Noordzee. De doelen liggen op het gebied van veiligheid, milieu en economie. KIMO Nederland/België maakt deel uit van KIMO International, een organisatie die gemeenten een stem geeft binnen de nationale overheid en Europa, bijvoorbeeld voor het maken van internationale afspraken. In het Waddengebied zijn 11 gemeenten lid van KIMO.

Wat gebeurt er met de conclusies van dit rapport?

De conclusies en aanbevelingen van dit rapport worden o.a. besproken in de Beheerraad van het Werelderfgoed Waddenzee. De bewustwording rond de problematiek en kansen van plastic en zwerfafval nemen toe, verschillende individuen en organisaties ondernemen initiatieven. In het gezamenlijk beheer lijkt er een taak weggelegd om deze enthousiaste initiatieven goed te stroomlijnen.

De Bemanning van de Waddenunit haalt een stuk zwerfplastic van een wadplaat af. FOTO: Bert Meerstra/Waddenunit

2 - Opzet van de inventarisatie

Verzamelen van gegevens

Er is een overzicht gemaakt van de verschillende actoren die rechtstreeks betrokken zijn bij het realiseren van een plastic-vrij Werelderfgoed (zie bijlage).

De verschillende actoren zijn ingedeeld in gemeenten, beheerders (natuurbeheerders, Rijkswaterstaat, de Waddenunit van EZ, defensie en particuliere eigenaren), waterschappen, havens (wel of niet gemeentelijk) en zelfstandige opruiminitiatieven. Zelfstandige opruiminitiatieven zijn initiatieven die niet aangesloten zijn bij één van de hiervoor genoemde partijen en opgezet zijn door actieve burgers. Soms gaat het hierbij om individuen, soms zijn de acties ingebed in organisaties zoals Juttersvereniging Ameland, stichting De Noordzee of Stay Okay Terschelling. Voor de verschillende doelgroepen is een inventarisatieformulier met vragen opgesteld en deze is naar de verschillende partijen opgestuurd.

Er zijn 71 formulieren verstuurd. Naar sommige beheerders zijn meerdere formulieren gegaan, zodat deze per deelgebied ingevuld konden worden. Binnen organisaties zijn formulieren soms doorgestuurd. Van de 71 formulieren zijn er 20 formulieren verstuurd naar zelfstandige opruiminitiatieven. Er zijn 60 formulieren ingevuld terug gekomen. Van vijf vastewal-gemeenten is geen informatie verkregen. Van een aantal beheerders is niet van alle locaties informatie verkregen.

De inventarisatie richt zich op structurele opruim-activiteiten, waar in een later stadium andere partijen of mensen op aan kunnen sluiten. Daarom zijn de bezoekerscentra en evenementenbureaus die op verzoek 'jutterstochten' of opruim-activiteiten organiseren niet opgenomen in dit overzicht.

Obstakels bij de inventarisatie

Het verzamelen van de gegevens was een lastige en tijdrovende klus. Het verkrijgen van een compleet overzicht van betrokken en verantwoordelijke partijen inclusief de contactgegevens van de juiste persoon was een uitdaging op zich. Verschillende partijen is gevraagd naar collega-organisaties die ook benaderd zouden moeten worden voor het verkrijgen van een compleet beeld. Toch bleek in de eindfase van het schrijven van het rapport dat er in het Eems-Dollard gebied nog een vierde waterschap is dat voor deze inventarisatie niet benaderd is.

Verder viel op dat bij de meeste organisaties, behalve bij zelfstandige opruiminitiatieven, plastic en ander zwerfafval in het Waddengebied nog niet onder iemands specifieke verantwoordelijkheid en takenpakket valt. Het was daarom lastig de juiste persoon te vinden die de vragen op het inventarisatieformulier kon en wilde beantwoorden. Het was zeer verschillend op welk niveau binnen een organisatie deze inventarisatielijst werd opgepakt, soms op beleidsniveau, soms op uitvoerend niveau. Het kan daarom zijn dat de persoon die gereageerd heeft op het inventarisatieformulier niet over de volledige gegevens beschikte.

De gemaakte indeling bij het versturen van de inventarisatieformulieren naar de verschillende partijen, was gebaseerd op de locaties waar plastic en ander zwerfafval gevonden wordt.

Bij het schrijven van het rapport was het ingewikkeld om deze partijen met elkaar te vergelijken omdat de verantwoordelijkheden en bevoegdheden zeer verschillend zijn. Zo zijn sommige gemeenten eigenaar van een gebied, maar hebben deze weer een hele andere positie dan particuliere eigenaren. Waterschappen zijn zowel eigenaar als beheerder. Rijkswaterstaat, de Waddenunit van EZ en defensie worden vanuit de

overheid aangestuurd in tegenstelling tot natuurbeheerders als Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en Natuurmonumenten die allemaal weer eigen organisatiestructuren hebben. In havens ligt de situatie vaak nog complexer, omdat daar vele verantwoordelijkheden en organisaties bij elkaar komen.

In het verslag is in de meeste gevallen een onderscheid gemaakt tussen gemeenten en beheerders. Beheerders zijn: natuurbeheerders, Rijkswaterstaat, de Waddenunit van EZ, defensie, particuliere eigenaren en de waterschappen. Daarnaast zijn aparte partijen genoemd als dit voor de helderheid wenselijk is. Helemaal sluitend is de benaming niet altijd, omdat de positie, verantwoordelijkheid en bevoegdheid niet altijd helder is.

Een zeehond met een stuk nylondraad om de nek. Soms leidt dit tot wonden en ontstekingen. FOTO: Bert Meerstra/Waddenunit

3 - Analyse van de inventarisatie

Dit hoofdstuk bespreekt de belangrijkste resultaten die uit de ingevulde inventarisatieformulieren naar voren komen. De gedetailleerde beschrijving hiervan is opgenomen in een apart supplement dat is op te vragen bij het Programma naar een Rijke Waddenzee.

3.1 Wie ruimen plastic en ander zwerfafval op?

De partijen die in het Waddengebied plastic opruimen zijn zeer verschillend: dat varieert van een grote speler als Groningen Seaports die een eigen duurzaamheidsafdeling heeft, tot losse individuen die zich verantwoordelijk voelen voor een stukje wad bij hen in de buurt en hier vrijwillig aan de slag gaan. Altijd zijn het betrokken mensen die zich graag inzetten voor het gebied, ook als dit niet van hen gevraagd wordt. Een belangrijke beweegreden is dat zij het belang van het opruimen in zien voor nu en voor de toekomst van het gebied. Afhankelijk van de positie en invloed van die persoon kan deze er voor zorgen dat zijn eigen opruimactiviteit een groter effect heeft. Het meeste opruimwerk wordt gedaan door vrijwilligers.

Beheerders en bestuurders gaan zeer verschillend met het afvalprobleem om. Waar de één al een hele structuur hiervoor heeft opgetuigd, is er bij de ander nog niks geregeld.

Opvallend is dat gemeenten zelden opruimactiviteiten initiëren. Zij hebben hiervoor nog geen structuur en/of zien het niet als onderdeel van hun takenpakket. Enkele geven aan dat dit te maken heeft met de onduidelijkheid van wiens verantwoordelijkheid het opruimen is. Bij initiatieven van anderen nemen zij wel vaak de afvoer van het afval voor hun rekening. Meestal zijn het de beheerders of de burgerinitiatieven die de opruimacties initiëren. Terreinbeheerders ruimen vaak samen met vrijwilligers op en regelmatig is hierbij sprake van langdurige samenwerking. Als er burgerinitiatieven zijn op een locatie, nemen die vaak het voortouw bij opruimactiviteiten.

Opruimacties spreken ook het grote publiek aan. Zoals bij deze actie van de Waddenvereniging. Foto: Renate Backere

3.2 Waar zijn er opruimactiviteiten?

Verspreid over het hele Werelderfgoed Waddenzee vinden opruimactiviteiten plaats. Toch zijn er ook gebieden waar nog helemaal geen opruimactiviteiten zijn. Een opsomming van de belangrijkste gebieden waar plastic wordt opgeruimd:

- Langs de Waddenkust zijn minder opruimacties dan langs de Noordzeekust.
- Langs de Waddenkust van het vaste land zijn plaatsen waar nog helemaal geen of nauwelijks opruimactiviteiten plaatsvinden. Zo kennen de gemeenten Den Helder en Hollands Kroon en het waterschap Hoogheemraadschap Noorderkwartier volgens eigen zeggen nog geen opruimactiviteiten in dit gebied. In Noord Holland ruimt alleen het Landschap Noord Holland 1x per jaar op in haar gebied en op de dijk bij Wieringen staan door een burgerinitiatief drie *Doe mee, verlos de Zee* jutbakken die goed gebruikt worden door wandelaars.
- Langs de Friese kust ruimt het Wetterskip Fryslân j 1x per jaar het afval op, na het stormseizoen. Verder heeft deze geen opruimactiviteiten. It Fryske Gea ruimt na het stormseizoen en af en toe tussendoor op in hun gebieden. Langs de Friese kust ruimen actieve burgers vaker op, zowel bij Kornwerderzand als bij Harlingen zijn mensen actief.
- Langs de Groningse kust is het waterschap (Noorderzijlvest) heel actief. Zij hebben een ploeg van acht medewerkers in dienst die de dijk langs gaan en plastic en ander zwerfafval opruimen. Daarentegen heeft hier geen enkele ander partij, op een actieve burger in de haven van Lauwersoog na, opruimactiviteiten.
- Op alle Waddeneilanden zijn opruimactiviteiten.
- De onbewoonde zandplaten: deze vallen deels in voor particulieren verboden gebieden. Een aantal malen waren *Peddelaars poetsen platen* en Defensie actief op de Razende Bol. *Doe eens Wad* ruimt maandelijks op het Rif op (buiten het verboden gebied). De Waddenunit van EZ ruimt, waar mogelijk, binnen en buiten de verboden gebieden op. Dit hoort niet tot hun takenpakket. Staatsbosbeheer laat twee keer per jaar een week een aantal Vrienden van Rottum toe. Deze mensen ruimen onder begeleiding van iemand van Rijkswaterstaat Rottumerplaat op. Natuurmonumenten bezoekt in het najaar één keer met gasten Griend, zij vragen hun gasten tijdens hun bezoek plastic en ander zwerfafval op te ruimen, verder is Griend gesloten gebied.
- Plastic en ander zwerfafval wordt uit het water gehaald door vissersschepen die mee doen met *Fishing for Litter* als zij het opvissen bij hun visvangst. Dit afval doen zij in *big bags* en geven zij in de haven af. De schepen van de Waddenunit van EZ halen plastic en ander zwerfafval uit het water als hun werkzaamheden dit toestaan en/of het plastic een gevaar oplevert.

3.3 Hoe vaak zijn er opruimactiviteiten?

De meeste opruimactiviteiten van organisaties zijn één tot twee keer per jaar, vaak na het stormseizoen/voor het broedseizoen en soms ook in de zomer of het najaar. Een aantal terreinbeheerders ruimt structureel vaker op: de bemanningen van de schepen van de Waddenunit van EZ nemen het opruimen in hun dagelijkse routine mee als dit mogelijk is al hoort het niet tot hun takenpakket. Dat is wel het geval bij het Waterschap Noorderzijlvest: die heeft een ploeg van acht man in dienst voor het onderhoud en beheer van de zeewering.

In de meeste havens wordt één keer per week een opruimronde gedaan, wat niet voorkomt dat veel plastic en ander zwerfafval in het water terecht komt (en niet meer wordt opgeruimd). Acht burgerinitiatieven ruimen regelmatig op, variërend van een paar keer per maand tot wekelijks of zelfs nog vaker.

3.4 Welke motieven voeren partijen aan om op te ruimen?

De belangrijkste motivatie tot handelen is de persoonlijke betrokkenheid bij het gebied van individuen, zowel binnen organisaties als daar buiten. Het letterlijk zien van de schade die het afval toebrengt en het bewustzijn van de gevolgen hier van,

maakt dat mensen de behoefte hebben er iets aan te doen. Hierbij werkt het enthousiasme van de één vaak aanstekelijk voor een ander. Zo ontstaan samenwerkingen en initiëren mensen ook op andere plaatsen opruimactiviteiten. Gezamenlijke acties verstevigen tevens de onderlinge band. Burgers zien dat bestuurders en beheerders nog onvoldoende (kunnen) doen, verantwoordelijkheden doorschuiven of onduidelijkheid hebben over verantwoordelijkheid en daardoor niet handelen en gaan dan zelf aan de slag vanuit actief burgerschap en betrokkenheid bij het probleem en het gebied. Er zijn mensen die aangeven zich zorgen te maken over de gevaren van het plastic en ander zwerfafval voor het gebied. Zij hopen door hun actie grotere ecologische- en milieuschade te voorkomen. Op Rottumerplaat en op Griend is een motivatie voor het opruimen de daardoor verkregen legitimatie om in anders verboden gebied te komen.

Soms is er sprake van direct gevaar voor de natuur of de scheepvaart, bijvoorbeeld bij een verstrikte en daardoor gewonde zeehond of bij rondrijvende netten die in scheepsschroeven kunnen komen en zo een schip onbestuurbaar maken. Maar ook voor het toerisme en schone stranden ruimt men op: plastic en ander zwerfafval ontseries het beeld dat mensen hebben van het Werelderfgoed Waddenzee. Alle partijen vinden plastic en ander zwerfafval niet passen in het Werelderfgoed Waddenzee.

3.5 Wie werken er met elkaar samen?

Op alle Waddeneilanden zijn gezamenlijke opruimacties van verschillende partijen: dit zijn meestal de acties na het stormseizoen en voor het broedseizoen. Bij deze acties werken beheerders en gemeenten samen met vrijwilligers en andere betrokken partijen in het gebied. Op Texel en Schiermonnikoog gebeurt dit op initiatief van de Nationale Parken. Op Vlieland en Rottumerplaat op initiatief van beheerders, op Terschelling en Ameland zijn de particuliere organisaties en lokale ondernemers de aanjagers hier van. Deze gezamenlijke acties zijn gebaseerd op een jarenlange traditie.

Op de vaste wal werken beheerders bij opruimacties samen met vrijwilligers en donateurs, zij verstevigen op deze manier de onderlinge band. Langs de Groningse kust nemen op uitvoerend niveau beheerders en gemeenten taken - vaak volgens ongeschreven afspraken - van elkaar over op gebieden waar de verantwoordelijkheid niet helemaal helder is of waar overlappende verantwoordelijkheden zijn. De gemeente Harlingen heeft sinds kort een werkgroep die verschillende partijen bij elkaar brengt het opruimen van afval beter te stroomlijnen en te voorkomen dat het in zee terecht komt. En Groningen Seaports en de Marinehaven Den Helder, hebben een ketenaanpak waarin wekelijks wordt opgeruimd en afgevoerd: of door henzelf of door ingehuurde partijen. Groningen Seaports neemt de mogelijkheden voor recycling van het afval mee in de onderhandeling met de betrokken partijen. Zo zorgen zij voor minimale kosten en maximale opbrengt van het afval.

3.6 Wat gebeurt er met het aangespoelde plastic en ander zwerfafval?

Een deel van het plastic en ander zwerfafval dat twee keer per dag aanspoelt blijft liggen, een deel gaat met het volgende tij weer de zee in. Met georganiseerde opruimacties wordt achtergebleven plastic en ander zwerfafval verwijderd. Buiten deze acties om is het afhankelijk van actieve burgers en het lokale beleid wat er gebeurt. Een enkele keer kunnen mensen afval kwijt in jutbakken of bij zogenaamde 'Neptunuspalen' op het strand en haalt de terreinbeheerder of gemeente het afval later op. Jutbakken voorkomen dat het afval later weer weg kan waaien. Op de plekken waar bakken staan, blijken deze vlot gevuld te worden. In andere gevallen

moeten mensen het plastic zelf meenemen of het ergens op een bult achterlaten en hopen dat iemand anders het mee neemt. Sjouwen met afval is namelijk zwaar werk. Vaak gaat het hierbij om spontane acties van wandelaars die niet weten waar zij het verzamelde afval kunnen melden.

Op Terschelling staan tegenwoordig borden op het strand met het telefoonnummer van *Stichting de Milieujutter*: als mensen bellen, halen vrijwilligers van de stichting het afval op van de plek waar het is achtergelaten.

Komt het afval eenmaal bij de gemeente terecht, dan voert deze het afval af naar de gecontracteerde afvalverwerker waar ook al het andere (huis)afval van deze gemeente naar toe gaat. Voor particulieren is het inleveren kosteloos, voor bedrijven/organisaties verschilt het per gemeente of er kosten aan verbonden zijn.

Een enkele keer gebeurt er al meer met het ingeleverde plastic en ander zwerfafval. Op Vlieland gebruiken kunstenaars bij festivals een deel van het materiaal uit de jutbakken voor hun kunstwerken. Op Terschelling onderzoeken mensen of het afval warmte kan opwekken en zo kan worden ingezet voor de zelfvoorziening van het eiland.

Een interessante ketenaanpak is het initiatief in Harlingen van het project *Happy Seal* van het zeehondencentrum Pieterburen waarbij vissers oude netten gratis kunnen inleveren. Deze netten worden vervolgens omgesmolten tot garens en gebruikt voor het maken van kleding, die verkocht wordt bij het Zeehondencentrum.

De organisatie *Healthy Seas* verwerkt visnetten in de sokken die zij laten maken. Het inzamelen van visnetten loont: het plastic waarvan (veel van) deze netten gemaakt zijn levert geld op omdat het goed te gebruiken is als nieuwe grondstof. Groningen Seaports probeert het afval zo gunstig mogelijk te verhandelen. Ook KIMO wil hier een stap in gaan maken. De kunst in de ketenaanpak is om het plasticafval zo hoogwaardig mogelijk her te gebruiken.

3.7 Hoe rapporteren partijen over hun verantwoordelijkheid rondom plastic en ander zwerfafval in het Waddengebied?

Uit de inventarisatie blijkt dat niemand echt helder voor ogen heeft wie er verantwoordelijk is voor het plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee. Natuurlijk wordt degene genoemd waar van het afval eigendom van was voordat het in het water terecht kwam of degene die er voor zorgde dat het in het water kwam, maar die is meestal niet te traceren.

Afval reist en verplaatst zich van het ene naar het andere gebied. Zo worden de bumpers uit het gezonken schip met auto's voor de kust van Oostende teruggevonden op Ameland. Door de grootsheid en het "reizen" van het probleem ontstaat bij sommigen de verleiding om niks te doen: de zee neemt het wel weer mee naar een ander gebied. Anderen vinden het erg dat zij afval opruimen uit gebieden waar de beheerders niet hebben ingegrepen. Onduidelijkheid over de verantwoordelijkheid voor het aangespoelde plastic en ander zwerfafval speelt een grote rol bij het organiseren van structurele opruimacties. Uit de inventarisatie blijkt dat in gebieden met gezamenlijke verantwoordelijkheden het niet helder is wie het plastic en ander zwerfafval voor zijn rekening moet nemen. Of men is het niet eens met de verantwoordelijkheid voor het aangespoelde plastic of ander afval vanwege de bovenstaande uitleg van het reizende afval.

Veel gemeenten menen dat Rijkswaterstaat verantwoordelijk is voor aangespoeld afval boven de 5 kuub en zij zelf voor de hoeveelheden onder de 5 kuub.

Rijkswaterstaat komt in actie bij o.a. aangespoeld afval dat een direct gevaar vormt voor mens, die of milieu. Rijkswaterstaat ziet en ervaart plastic afval als een probleem maar er is hiervoor nog geen duidelijke opdracht met doelen en referenties in het kader van bijvoorbeeld de Kader Richtlijn Water. Op dit moment is er nog geen handelingsprotocol voor.

3.8 Hoeveel afval wordt er op jaarbasis verzameld?

Het merendeel van de partijen weet niet hoeveel afval zij verzamelen: dit blijkt ook vaak een lastige klus om vast te stellen. Men is al blij als men het afval ergens kwijt kan. Van acties waar de hoeveelheden wel geregistreerd worden is de maatvoering verschillend. Sommigen werken in kilo's, anderen in kuub. Plastic behoort tot de lichtste vorm van afval. Uit de cijfers van deze inventarisatie blijkt dat er op dit moment jaarlijks in ieder geval 330-362 kuub en 43.360 – 64.360 kg wordt verzameld en afgevoerd.

3.9 Welke afvalophalers en verwerkers zijn actief in het Waddengebied?

Er wordt gewerkt met: HVC, van Gansewinkel, G.P. Groot, Amsing, Omrin, Visser Afvalverwerking, NNRD, Bek en Verburg en Sita.

Volgens deze inventarisatie is Groningen Seaports de enige partij die onderhandelt met de afvalophalers/verwerkers over welke ophaler/verwerker het beste aanbod heeft bijvoorbeeld de hoogwaardigste recycling.

3.10 Wat loopt goed en waar zijn de verschillende partijen tevreden over?

Het onderwerp Plastic in het Wereld erfgoed Waddenzee heeft een groeiende belangstelling bij bestuurders, beheerders, burgers en bij bedrijven (bijvoorbeeld bij Boskalis, maar ook Rivella). Men wordt zich steeds meer bewust van de omvang van het probleem. Daarmee groeit de vraag naar acties die een bijdrage kunnen leveren aan het verminderen van het plastic in het Werelderfgoed Waddenzee.

Groei en samenwerking

Inmiddels groeit het aantal initiatieven, verspreid over het Waddengebied. Veel vrijwilligers willen meehelpen bij opruimacties en velen daarvan nemen jaarlijks deel aan dezelfde opruimactiviteit. Bijkomstig voordeel van opruimacties van burgerinitiatieven is dat zij beheerders en bestuurders met elkaar om tafel brengen om tot gezamenlijke afspraken te komen. Dit verloopt lang niet altijd vlekkeloos, maar er worden hierdoor wel degelijk stappen gezet, zeker als het een terugkerende activiteit is waarbij meerdere partijen betrokken zijn. Over het algemeen zijn organisatoren van en deelnemers aan opruimactiviteiten enthousiast over het verloop van de samenwerking en het resultaat van de opruimacties. Zeker waar korte lijntjes zijn, loopt de samenwerking goed.

Bewustwording

Opruimacties zorgen voor bewustwording en hebben vaak tot gevolg dat mensen ook op andere momenten gaan opruimen in andere gebieden. Het beste beklijft voorlichting in combinatie met opruimen waarbij mensen letterlijk in de praktijk ervaren wat er aan de hand is en wat de impact daarvan is op het gebied.

Resultaat van ontwikkelingen

In een deel van het Waddengebied wordt minstens één keer per jaar plastic en ander zwerfafval opgeruimd, in sommige delen vaker. De ervaring leert dat het wel degelijk de moeite loont om op te ruimen. Bij schoonmaakacties die al langere tijd lopen neemt zichtbaar en meetbaar de hoeveelheid gevonden plastic en zwerfafval af. Het gaat hierbij om de zichtbare plastics. Ook de strengere regelgeving bij de grote scheepvaart over de afvoer en het over boord zetten van afval heeft wel degelijk effect. Er komt minder (groot) afval inclusief plastics, bijvoorbeeld via de

shippinglanes die boven de Waddeneilanden lopen, het Waddengebied binnen. Veel gemeenten in het Waddengebied zijn lid van KIMO en de meeste gemeenten nemen het afval van de opruimacties gratis in.

Financiering

Voor de financiering van opruimactiviteiten worden slimme vondsten gedaan: zo sponsort afvalverwerker GP Groot de opruimactie van Landschap Noord Holland door het afval gratis op te halen en af te voeren.

Verspreiding succesvolle acties

Succesvolle initiatieven uit andere delen van het land zoals de jutbakken van *Doe mee, verlos de zee*, een initiatief gestart op de Zuid-Hollandse eilanden, hebben het Waddengebied bereikt. Deze jutbakken geven mensen de mogelijkheid om 24 uur per dag, 7 dagen per week afval in te leveren. Op een aantal plaatsen in het Waddengebied loopt dit initiatief goed.

Aanwezige beheerders

De schepen van de Waddenunit van EZ zijn aanwezig op de gehele Waddenzee. Zij hebben een signalerende functie en verlenen assistentie bij opruimactiviteiten van derden en signaleren calamiteiten. In geval van grote calamiteiten is er geregeld dat Rijkswaterstaat in actie kan komen (zie *Spoorboekje oliebestrijding en inzetplannen*).

Bij havens ligt plastic afval soms los. Daardoor kan het wegwaaien voordat het wordt opgehaald. FOTO: onbekend

3.11 Waar ervaren de partijen hiaten/wat kan beter?

De afvoer van afval kent problemen

Bij ongeorganiseerde en niet vooraf aangekondigde acties kan men gevonden plastic en ander zwerfafval moeilijk kwijt en moet men er vaak ver mee lopen wat zwaar werk is. Hierdoor neemt men minder of geen afval mee. De jutbakken van *Doe mee, verlos de zee* lijken hiervoor een goed alternatief, maar op sommige plaatsen hebben de gemeenten niet het juiste materieel om de bakken te legen. Dan moet dit handmatig gebeuren en dat wordt een vieze klus als de jutbakken ook voor ander afval gebruikt worden. Sommige mensen vinden de bakken niet passen in het landschap. En natuurlijk levert het plaatsen en legen van de bakken extra werk op, werk waarop veel gemeenten nog niet op zijn ingesteld.

Veel gemeenten vinden het moeilijk om de groeiende vraag naar opruimactiviteiten goed te stroomlijnen. Zij lopen bijvoorbeeld tegen praktische problemen aan zoals dat de gemeentelijke stortplaatsen vaak alleen tijdens kantooruren geopend zijn, terwijl veel jutwerk juist buiten deze uren gebeurt. Kortom, wat de burger vraagt, past vaak (nog) niet in het systeem van de gemeente. Voor actieve burgers is het hierdoor soms moeilijk steun of medewerking van de gemeente te krijgen voor hun opruimactiviteit. Ook bij de waterschappen Wetterskip Fryslân en Waterschap HoogHeemraadschap Noorderkwartier ervaren actieve burgers dit probleem. Geregeld worden deze mensen van het kastje naar de muur gestuurd, wat het beeld van de betrokkenheid van een gemeente of waterschap bij het onderwerp niet ten goede komt.

Niet alle gevonden materialen zijn even gemakkelijk af te geven: oude wielen van auto's en trekkers worden vaak geweigerd bij het inleveren. Gevonden olie en andere chemische stoffen (in jerrycans of vaten) zijn lastig en meestal niet in de buurt van waar het gevonden is in te leveren. Het meenemen van deze stoffen kan gevaarlijk zijn. Er is geen centrale meldmogelijkheid en ook geen achterliggende infrastructuur om dit zwerfafval op te ruimen.

Afvoer kost geld

Gemeente Hollands Kroon en de havens van Den Oever en Lauwersoog hebben veel last van illegale stort van (grof) afval met name in de avonden en de weekenden. En terwijl de afvalverwerker Omrin geen touw en netwerk meer wil innemen van de Milieujutter op Terschelling, wordt in de haven van Harlingen verdiend aan het inzamelen van touw en netwerk voor hergebruik. De commerciële waarde van plastic en ander afval wordt nog lang niet altijd gezien. Zo belandt er nog onnodig veel afval in de verbrandingsoven. Terreinbeheerders moeten soms bij de gemeente betalen voor het afval wat zij uit hun gebieden verwijden, of gemeenten willen dit afval niet aannemen. De vraag dringt zich hier op wie er verantwoordelijk is voor het opruimen en het afvoeren van het plastic en ander zwerfafval uit die gebieden en de kosten er van.

De visserij veroorzaakt afvalproblemen

Voor de visserij is er nog geen inleverplicht van afval zoals er voor de grote scheepvaart wel is. Dit betekent dat veel afval van visserij-schepen nog op zee overboord gaat. Van het afval wat mee naar de haven wordt genomen wordt in de visserijhavens van Den Oever, Harlingen en Lauwersoog een groot deel achter gelaten op steigers en kades. Omdat de bemanning van een deel van de schepen, dit niet naar de containers brengt. Dit is een houding waar men elkaar niet op aan spreekt en waar de meeste van de betreffende vissers niet op aangesproken willen worden. Een groot deel van dit afval komt in zee terecht of door de wind of door meeuwen die er mee aan de haal gaan. Uiteindelijk ruimt de havendienst dit afval

vaak op, maar tussen het moment van achterlaten (meestal op donderdag of vrijdag) en het moment van opruimen door de havendienst van dit afval (meestal op maandag of dinsdag) zitten meerdere dagen. Mogelijk kan de Ecoport-certificering die er nu bij alle havens is, ingezet worden voor het bewerkstelligen van schone kades en steigers.

Verantwoordelijkheden zijn vaag

Zoals gezegd is er binnen organisaties nog weinig geregeld over de verantwoordelijkheid voor plastic en ander zwerfafval. Respondenten van de inventarisatie stellen dat de verantwoordelijkheden voor het aangespoelde plastic en ander zwerfafval erg versnipperd zijn. Hierdoor is niet helder wie met betrekking tot dit onderwerp waar verantwoordelijk voor is. Het feit dat plastic en ander zwerfafval reist en zich verplaatst maakt dit niet gemakkelijker. Het is onduidelijk bij wie men waarvoor binnen organisaties of gemeentes terecht kan. Het is daardoor niet goed mogelijk om deze aan te spreken op hun verantwoordelijkheid.

Bovendien wordt de verantwoordelijkheid voor aangespoeld plastic en ander zwerfafval regelmatig doorgeschoven (net als het afval zelf dat zich verplaatst) wat leidt tot niet-handelen. Immers: het plastic verdwijnt vaak van zelf naar het gebied van een ander als er niet wordt opgeruimd en daarmee lijkt het probleem van plastic en ander zwerfafval op dat moment opgelost. Het totale belang van het probleem voor het gebied wordt daardoor uit het oog verloren, want hoe langer plastic in zee blijft, hoe meer schade het kan aanbrengen, hoe meer het uiteenvalt en hoe moeilijker het is op te ruimen. Het Werelderfgoed Waddenzee is hiervan de dupe.

Registratie van afval ontbreekt of is niet eenduidig

Er is nog geen overzicht om hoeveel plastic en ander zwerfafval het in totaal gaat omdat veel partijen nog niet registreren wat er jaarlijks wordt opgehaald. Men is vaak al blij als men het plastic ergens in heeft kunnen leveren. Bovendien gebruiken de partijen die dit wel registreren verschillende eenheden (volume en gewicht). Er is op dit moment nog geen helder/eenvoudig centraal systeem voor het registreren van het gevonden plastic en ander zwerfafval. Wellicht verandert dit als de inzameling beter verloopt. Zo is er nu ook nog geen monitoring en nauwelijks onderzoek naar de samenstelling van het gevonden plastic en de meest optimale mogelijkheden voor hergebruik, een deel van de visnetten vormen hierop een uitzondering.

Gebruik van mogelijkheden

Terwijl Groningen Seaports onderhandelt met afvalophalers en verwerkers (voor optimale recycling), lijken gemeenten dit nog niet te doen. Hier kan zeer waarschijnlijk nog winst behaald worden. Wellicht kan KIMO hierin een rol spelen. Zo kunnen gemeenten de zwerfafvalvergoeding die zij ontvangen nog beter inzetten voor het opruimen van plastic. Er wordt nog onvoldoende gebruik gemaakt van gelden die beschikbaar zijn voor het opruimen van plastic (bijvoorbeeld via KIMO of Nederland Schoon).

Opruimen verstoort in het broedseizoen

Veel mensen willen graag in zomer opruimen of tijdens het broedseizoen, maar dan verstoren zij broedende vogels. Dat is voor beheerder vaak een spanningsveld. Beter is om in februari-maart op te ruimen. Omdat dit niet het tijdstip is waarom de meeste mensen in het Waddengebied zijn vraagt dit organisatie van de beheerders en voorlichting. De dit jaar opgestelde Richtlijn voor het opruimen van plastic en zwerfafval in het Waddengebied is bedoeld om er voor te zorgen dat ook opruimactiviteiten zonder overleg met de beheerder toch goed verlopen en niet meer kwaad dan goed doen. Eerder was dit nog wel eens het geval, bijvoorbeeld door opruimacties in verboden gebied of door met auto's door embryonale duinen te rijden.

Vrijwilligers zoeken ondersteuning

Het is lastig om zelfstandige opruimactiviteiten gefinancierd te krijgen. Er lijkt letterlijk nog weinig waarde gehecht te worden aan deze opruimactiviteiten door de beheerders en bestuurders van de betreffende gebieden. Mogelijk heeft het hiermee te maken dat het moeilijk is om nieuwe vrijwilligers aan te trekken bij bestaande opruimactiviteiten. Naarmate het belang van het probleem zich duidelijker manifesteert krijgen mensen meer behoefte aan ondersteuning en activiteit van de organisaties die verantwoordelijk zijn voor de gebieden waarin het afval ligt. Zij staan namelijk wel iemand anders achtertuin schoon te maken. Tevens is er een groeiende roep om ook aan de bron het probleem aan te pakken.

Een Jan van Gent is verstrikt geraakt in oranje plastic draad. FOTO: Arjen Dijkstra/Waddenunit

Sommige gebieden zijn lastig bereikbaar

Op onbewoonde platen en op de uiteinden van de eilanden zijn door beheerders nog weinig structurele opruimactiviteiten terwijl hier wel veel plastic aanspoelt. En er wordt nog bijna niks opgeruimd op de kwelders. Vaak is de reden dat deze delen lastiger bereikbaar zijn. Toch zijn dit juist broedgebieden en gebieden met bijzonder vegetatie. Opruimactiviteiten zouden nog beter afgestemd kunnen worden op het belang van de natuurwaarden in bepaalde gebieden.

Kleine stukjes plastic zijn problematisch

Het is nog niet helder wat er gedaan wordt met het afval wat opgeruimd wordt op de zomerdijken, hierin zit plastic. Dit geldt ook voor het aangespoelde feek en zeewier langs de zeewering, ook hier zitten vele kleine stukjes plastic tussen. Nadat de grote delen er uit verwijderd zijn, wordt dit waarschijnlijk gecomposteerd en over het land verspreid. Iedereen noemt dat kleine stukjes plastic lastig te verwijderen zijn terwijl dit verwijderen ecologisch juist zo van belang is, want hoe kleiner het plastic, hoe lager het in de voedselketen terecht komt en hoe groter de ecologische impact is. In het water worden tussen plankton zelfs al stukjes microplastic gevonden.

Reorganisaties zorgen voor het verdwijnen van kennis

Bij herinrichting van organisaties vervallen soms posten waardoor er minder zicht komt en gedaan kan worden aan plastic en ander zwerfafval in het gebied. Zo is bijvoorbeeld de post van de milieuambtenaar bij de gemeente de Marne verdwenen. Bij Hoogheemraadschap Noorderkwartier was vroeger iemand in dienst die afval uit het gebied verwijderde. Ook die functie is verdwenen. Rijkswaterstaat heeft nauwelijks nog eigen mensen op het water werkzaam in het Waddengebied. Hierdoor hebben zij weinig zicht op wat daar met betrekking tot plastic en ander zwerfafval speelt en hebben zij niet de mogelijkheid om op te treden. Er zijn enkele organisaties die nog nauwelijks afval opruimen en schrijven dat zij tevreden zijn met de huidige gang van zaken.

Niet handelen

Rijkswaterstaat ziet en ervaart plastic afval als een probleem maar er is hiervoor nog geen duidelijke opdracht met doelen en referenties in het kader van bijvoorbeeld de Kader Richtlijn Water. Op dit moment is er nog geen handelingsprotocol voor.

3.12 Welke wensen hebben de partijen voor de toekomst?

Behoefte aan duidelijke afspraken en samenwerking

Algemeen valt bij alle partijen de behoefte op naar duidelijke centrale afspraken en regelingen over het opruimen van plastic en ander zwerfafval. Men heeft er last van dat de verantwoordelijkheden niet helder zijn en dat het handelen hierdoor vertraagt of uit blijft. Er is vraag naar gezamenlijk beleid waarin verschillende partijen samen optrekken. Zeker in het veld is er behoefte om dit probleem aan te pakken, mensen zien het negatieve effect van plastic en ander zwerfafval op het gebied.

Daarnaast zouden terreinbeheerders graag een goede samenwerking zien tussen hen en gemeenten/afvalverwerkers zodat zij gemakkelijk hun afval kwijt kunnen zonder (hoge) kosten. Terreinbeheerders en eigenaren willen graag betrokken worden bij en/of op de hoogte gesteld worden van opruimactiviteiten in hun gebied. Gemeenten hebben behoefte aan een betere stroomlijning van opruimactiviteiten en het gejutte plastic en ander zwerfafval.

Behoefte aan ondersteuning

Zelfstandige initiatieven hebben behoefte aan meer steun, medewerking, waardering en financiering van hun opruimactiviteiten door gemeenten en beheerders wiens taken zij voor een deel overnemen. Een aantal geven aan hun opruimactiviteit graag als betaald werk te willen doen.

Er zijn hele praktische wensen zoals:

- Meer bakken/containers in het Waddengebied waar mensen 7 dagen per week, 24 uur per dag plastic en ander zwerfafval kwijt kunnen. Deze moeten door gemeenten goed te legen zijn en het moet helder zijn waar de bakken/containers staan.
- Er is een wens voor karretjes met strandwielen: deze werken niet verstorend en maken het meenemen van plastic en ander zwerfafval makkelijker. Dit is een wens vanuit de Waddenunit, die door meer organisaties en op meer plaatsen toegepast kan worden.
- Een goed bruikbare veegwagen op de havens.
- Vaker door het jaar heen opruimactiviteiten in de gebieden waar dat kan.

4 - Conclusies

De vraag die in het begin van het rapport gesteld werd is: “Wie haalt het plastic en ander zwerfafval uit het Werelderfgoed Waddenzee en volstaat de huidige aanpak?” Uit de inventarisatie blijkt dat er zeer veel verschillende mensen van verschillende partijen plastic en ander zwerfafval uit het Werelderfgoed Waddenzee halen. Het overgrote deel gebeurt door vrijwilligers. Er zijn structurele opruimactiviteiten, maar deze zijn eigenlijk incidenteel in verhouding tot de hoeveelheid en frequentie waarmee het plastic en ander zwerfafval het Werelderfgoed Waddenzee binnen komt.

De inventarisatie laat zien dat er veel draagkracht en enthousiasme is om te streven naar een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee. Er zijn tal van ideeën en ervaringen die aanknopingspunten bieden voor vervolgstappen.

Plastic in zee is een groot en lastig probleem om aan te pakken, ook in het Werelderfgoed Waddenzee. Uit de inventarisatie komen verschillende aandachtsgebieden: verantwoordelijkheid, samenwerken, opruimacties, ketenaanpak, kennis en innovatie.

4.1 Verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheden zijn niet helder

Het is niet helder wie verantwoordelijk is voor het opruimen en afvoeren van het plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee. Deze onduidelijkheid maakt de aanpak ingewikkeld. De discussie over plastic en ander zwerfafval dreigt te gaan over de verantwoordelijkheid voor het opruimen in plaats van over de ecologische impact voor het gebied en wat daar aan gedaan kan worden. Onduidelijkheid leidt tot uitstel van handelen.

De veroorzakers van de vervuiling meestal niet direct te traceren

Dit maakt de discussie over verantwoordelijkheden nog ingewikkelder. Het is niet mogelijk de veroorzakers te vervolgen en financieel verantwoordelijk te stellen. Optreden kan alleen bij betrappen op heterdaad, hiervoor ontbreekt de capaciteit. Een aanzienlijk deel van het afval is immers niet afkomstig uit het gebied zelf maar komt van de drukke scheepvaartroutes en een groot aantal visserijgebieden boven de eilanden. Het afval komt via het water of met de wind het gebied binnen. Door de ligging van het Waddengebied verzamelt plastic en ander afval uit aanliggende zeeën zich in het waddengebied: Zo wordt de Waddenzee het afvoerputje van de Noordzee (samen met de Duitse en Deense Waddenzee). Ook watert meer dan de helft van de Nederlandse binnenwateren af in de Waddenzee. Recent Zweeds onderzoek van Therese Karlsson bevestigt een verhoogde concentratie van plastic in het Nederlands, Duitse en Deense Waddengebied.

Verschillen van inzicht

Gemeenten en beheerders zien plastic in het Werelderfgoed Waddenzee niet altijd als een probleem. Zo gaf een gemeente aan dat het afval vanzelf weer door de zee wordt meegenomen.

Volgens Waddenuit van EZ is het strafbaar om stoffen toe te voegen aan de waterkolom die daar niet in thuis horen. Daartoe behoort volgens haar plastic ook. Het is daarentegen toegestaan om bijvoorbeeld shampoos met daarin microplastics te verkopen en te gebruiken terwijl deze er bij de zuivering van afvalwater niet uitgehaald kunnen worden en dus via deze weg in de waterkolom terecht komen. Deels is het probleem ook onzichtbaar. Hierdoor denken velen dat het wel mee valt en dringt de urgentie zich minder zichtbaar op: vooral kleine stukjes plastic die juist het gevaarlijkste zijn voor het ecosysteem en de voedselketen springen niet in het

oog en zijn moeilijk op te ruimen. In zeer veel dieren in het Waddengebied is plastic gevonden.

Gemeenten en beheerders zijn nog onvoldoende toegerust

Aan de groeiende vraag van actieve burgers voor opruimactiviteiten kunnen gemeenten en beheerders nog niet tegemoet komen. Het ontbreekt hen aan menskracht, voldoende kennis en een daarop gebaseerde goede infrastructuur. Er wordt nu ad-hoc gereageerd op een manier die actieve burgers vaak ontmoedigd en waardoor gemeenten en beheerders niet optimaal kunnen profiteren van de bereidwilligheid van actieve burgers.

Burgerinitiatieven dreigen verantwoordelijkheden over te nemen

Zoals eerder vermeld reageren gemeenten en eigenaren vooral op de vraag van burgerinitiatieven, maar wordt er van hen zelf uit nog weinig actief beleid ontwikkeld. Zo heeft Stichting de Milieujutter op Terschelling inmiddels een belangrijke taak in het schoon houden van het strand. Dit betekent echter dat het schoon maken en houden van het strand niet geborgd is in de bestuurlijke agenda en het bestuurlijke beleid. Als de initiatiefnemer stopt (of zoals op Terschelling vorig jaar, het materiaal het begeeft), is er niets meer geregeld.

4.2 Samenwerken

Beter samenwerken is mogelijk op alle niveaus

De samenwerking concentreert zich nog op het eigen gebied of op het formaat van een Waddeneiland. Er is nog geen wadden-brede, nationale of internationale samenwerking rond plastic in het Waddengebied. Tussen partijen onderling is ook nog weinig of geen contact over de aanpak van plastic en ander zwerfafval. Ook waar dit op andere onderwerpen wel al is, bijvoorbeeld tussen de waterschappen onderling. De aanpak van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed speelt zich af op veel verschillende niveaus binnen en buiten organisaties. Dit vraagt een goede samenwerking, communicatie en afstemming die er met betrekking tot dit onderwerp op dit moment nog niet is. Het lidmaatschap en de mogelijkheden van KIMO kunnen beter ingezet worden en meer afgestemd worden op de problematiek van het Waddengebied.

Samenwerken verbetert resultaat opruimactiviteiten

De meeste samenwerking die er op dit moment is, is geografisch gevormd en vindt binnen een specifiek deel van het Waddengebied plaats. Indien meerdere partijen betrokken zijn bij een zelfde gebied, zoeken deze elkaar op bij opruimactiviteiten. Of vaker nog: de partijen worden door burgers die een opruimactiviteit willen organiseren bij elkaar gebracht. Hier speelt sociale cohesie een factor net als sociale druk: niet achter kunnen blijven als de rest iets doet, zeker als je elkaar ook bij de bakker en de slager tegen komt. Op de Waddeneilanden zijn meer gezamenlijke opruimactiviteiten zijn dan op de vaste wal. Dit komt ook omdat hier meer burgerinitiatieven zijn die de samenwerking zoeken met gemeenten en beheerders en daar in slagen. Bij de gezamenlijke opruimacties van verschillende partijen gaan partijen over tot handelen en schuift men de vraag waar precies wie zijn verantwoordelijkheid ligt ter zijde net als de vraag wie voor de kosten op draait. Dit komt het opruimen ten goede, er wordt hierdoor in dezelfde tijd veel meer gedaan aan het plastic en ander zwerfafval.

Zelfstandige opruiminitiatieven stimuleren de samenwerking

Bestuurders, beheerders, organisaties en andere burgers gaan samen aan tafel rond een concreet onderwerp dat een oplossing vraagt. Zo bieden de

opruiminitiatieven een uitgelezen mogelijkheid voor alle partijen in het Werelderfgoed Waddenzee om samen te werken, heel helder, concreet en doelgericht.

Van incidenteel naar structureel

Particuliere initiatieven van actieve burgers hebben zelfs structurele samenwerking tot gevolg met beheerders, gemeenten en lokale ondernemers. Een mooi voorbeeld hier van zijn de jaarlijkse acties van de Stayokay Terschelling, Sier aan Zee Ameland, het Waddenwerkweekend van de Waddenvereniging en de Vrienden van Rottum. Dit zijn allemaal van oorsprong individuele acties die inbedding hebben gevonden bij al bestaande organisaties. In al deze gevallen was er vooraf al een verbinding met de organisatie. Door de inbedding wordt jaarlijkse terugkeer gegarandeerd. De organisatie waar de activiteit is ingebed heeft namelijk net zo goed belang bij de terugkeer, want die wil zich er graag mee profileren. Bovendien worden de deelnemers als leuke en prettige mensen ervaren.

Individen versus organisaties in samenwerkingen

Voor overheden en beheerders zijn organisaties vaak een gemakkelijker partij om mee samen te werken dan individuen. Zelfstandige organisaties die een opruimactiviteit initiëren stellen gerichte vragen aan de overheid/beheerder ter ondersteuning hier van. Het gaat meestal om een actie die 1x per jaar plaats vindt en het is voor de beheerders en overheden betrekkelijk gemakkelijk om hier op te reageren. Dit betekent bijvoorbeeld het verstrekken van handschoenen en vuilniszakken of het organiseren van het vervoer van het afval vanaf het strand naar de milieustraat van de gemeente. Het is helder en duidelijk wat er van de betrokken partij verwacht wordt. Bovendien loont de inspanning in verhouding tot het resultaat. Dit is bij individuen onduidelijker. Bovendien stellen zij vaker vragen waar de betreffende partij niet direct een antwoord op heeft. Ook vragen zij meer organisatiekracht van de overheid/beheerders zelf waar deze niet op zijn toegerust. Toch laat de inventarisatie ook zien zo dat binnen en buiten organisaties, altijd een actieve burger aan de voet van een opruimactiviteit en/of samenwerking staat.

4.3 Opruimacties

Het opruimen van plastic en ander zwerfafval kost veel geld dit is één van de redenen waarom in veel gebieden nog geen opruimactiviteiten zijn.

Er is nog geen heldere en sluitende infrastructuur voor de afvoer van gevonden plastic en ander zwerfafval. Alleen bij van te voren aangekondigde opruimacties in samenwerking met de beheerder wordt deze tijdelijk opgezet. Hierdoor wordt veel minder of geen afval meegenomen. Voor afgelegen gebieden speelt dit dubbel, want het opruimen is zwaar en lastig werk. Het feit dat nog niemand een goede aanpak weet speelt hierin waarschijnlijk een rol. Toch delen de verschillende partijen kennis en ervaring uit opruimactiviteiten niet of nauwelijks met elkaar.

De meeste opruimacties vinden vaak plaats na het stormseizoen en voor het broedseizoen. Deze bieden nog geen antwoord op het ritme en tempo waarin het plastic het gebied binnen komt.

Opvallend is dat er nog nauwelijks acties zijn waarbij plastic actief uit het water wordt gehaald (*Fishing for Litter* pakt alleen het afval aan dat met de visvangst mee komt.)

4.4 Ketenaanpak

Er is geen sprake van een keten-aanpak. De commerciële waarde van plastic en ander zwerfafval wordt nog weinig gebruikt. Er is hierin nog een wereld te winnen.

4.5 Kennis en innovatie

Er zijn nauwelijks mensen die een compleet overzicht hebben van het waddengebied: mensen die zowel weten welke partijen er allemaal betrokken zijn en die ook inhoudelijke kennis van het gebied hebben.

Er is nog geen totaalbeeld van de effecten van het plastic en ander zwerfafval. Zowel wat dit betekent voor het Werelderfgoed Waddenzee als voor het opruimen. Een voorbeeld: tegenwoordig eet een eidereend niet alleen mosselen, maar ook plastic: Wat is het effect?

Niemand in het waddengebied neemt nog initiatief voor het ontwikkelen en uitproberen van nieuwe en innovatieve mogelijkheden om met het probleem van plastic en ander zwerfafval aan de slag te gaan.

Beheerders en overheden hebben onvoldoende kennis van de omvang en het effect van de aanwezigheid van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee om beleid te kunnen maken.

Voor het ontwikkelen van beleid op plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee is een koppeling noodzakelijk van de kennis en ervaring van de wetenschap en die uit de praktijk. Dit gebeurt nu nog nauwelijks. De opruimacties vinden daarom nu nog niet altijd plaats op de locaties waar dit ecologisch gezien het meest noodzakelijk en/of het meest effectief is. De kennis uit de praktijk van de specifieke eigenschappen van dit bijzondere gebied is hiervoor essentieel en ook noodzakelijk bij het streven naar een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee.

Er is nog geen zicht op de werkelijke hoeveelheid plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee. Dat het om grote hoeveelheden gaat is wel helder.

In de verte zijn tientallen scholekster aan het uitrusten. Het (plastic) afval op de voorgrond ontsiert het aanblik op Werelderfgoed Waddenzee. FOTO: Roef Mulder

5 - Aanbevelingen

De aanbevelingen die hier volgen, hebben betrekking op uiteenlopende lagen van overheden, bestuur en maatschappelijke organisaties en individuen en richten zich op regionaal, nationaal en internationaal niveau. In al deze lagen speelt het onderwerp en op al deze lagen kunnen er acties ondernomen worden in het streven naar een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee. Met sommige aanbevelingen kan onmiddellijk gestart worden, anderen vragen een langere aanlooptijd. Voor daadkracht is het van belang, doelgericht en planmatig aan de slag te gaan. Hiervoor zijn aanbevelingen opgenomen.

Om de aanbevelingen zijn gegroepeerd rond dezelfde aandachtsgebieden waarop ook de conclusies zijn ingedeeld: verantwoordelijkheid, samenwerken, opruimacties, ketenaanpak, kennis en innovatie.

5.1 Verantwoordelijkheid

Voor de toekomst is het van belang dat iedereen verantwoordelijkheid neemt en onderzoekt wat hij kan doen in het streven naar een plastic vrij Werelderfgoed Waddenzee. Iedereen kan iets doen! Het advies is om naar mogelijkheden te zoeken in plaats van naar oplossingen.

De basisvoorwaarde voor de aanpak van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee is het gezamenlijk erkennen en nemen van de verantwoordelijkheid voor dit probleem. Concreet betekent dit:

Erken en onderschrijf een gezamenlijke opruimplicht

Ga vervolgens kijken hoe taken en financiën geregeld en vormgegeven kunnen worden. Maak hierbij gebruik van de kwaliteiten en mogelijkheden van het gebied: de uniciteit, de stromingen, de vele watertoegangswegen, het grote verschil tussen hoog en laag water, etc. Durf in andere mogelijkheden te denken dan de gebruikelijke verdelingen, wees creatief en daadkrachtig, dat past bij de zee en het gebied. Leg de nadruk op centrale afspraken en duidelijke verantwoordelijkheden. Maak afspraken die passend zijn bij de dagelijkse praktijk in het Waddengebied, zoals het gegeven van een dagelijks wisselende vloedlijn. Communiceer deze afspraken helder, intern en extern. Breng bijvoorbeeld gezamenlijke een kaart uit waarop zichtbaar is wie waar welke verantwoordelijkheden heeft in het Waddengebied.

Geef plastic en ander zwerfafval structurele aandacht

Daarnaast is het belangrijk dat er een concrete aanpak is op verschillende niveaus. Hier kan een start mee gemaakt worden door bijvoorbeeld vanaf heden in alle overleggen in het Waddengebied 5 minuten aandacht te besteden aan plastic.

Ontwikkel een goede infrastructuur voor gevonden chemisch zwerfafval

Mogelijk kan de Centrale Meldpost Waddenzee hierin een rol spelen. Belangrijk is dat er naast de mogelijkheid van melding, ook acties worden ondernomen op de melding.

Ontwikkel een infrastructuur voor het gevonden plastic en ander zwerfafval

Leg hierbij de prioriteit bij het regelen van goede afvoermogelijkheden en een heldere financiering voor het opruimen en afvoeren van het afval.

5.2 Samenwerken

Het plastic in het Werelderfgoed Waddenzee is een verbindende factor en een gezamenlijk probleem van alle bestuurders en beheerders van dit gebied. Gebruik dit als uitgangspunt om de samenwerking in het Waddengebied vorm te geven. Een aantal aanbevelingen:

Maak afspraken voor reizend afval

Spreek gezamenlijk af hoe de kosten verdeeld worden voor het opruimen en afvoeren van plastic en ander zwerfafval dat van gebied naar gebied reist.

Stel een opruimplicht in

Dit zorgt er voor dat het plastic en ander zwerfafval zo vlot mogelijk verwijderd wordt en er niet wordt afgewacht tot het in het terrein van de volgende beheerder aanspoelt of terecht komt, of niet meer uit het water te halen is en verdwijnt in de voedselketen. Laat ook bij de opruimplicht het opruimen verlopen volgens de Richtlijn voor het opruimen van plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee.

Maak gebruik van wat er al is

Zet de samenwerkingsverbanden die er al zijn zo effectief mogelijk in voor de aanpak van plastic en ander zwerfafval.

Laat gemeenten en beheerders de krachten bundelen

Op deze manier kunnen zij gezamenlijk bij het Rijk ondersteuning vragen voor het afval wat niet van hen afkomstig is, maar wel in hun gebieden aanspoelt. Het betreft immers om een uniek gebied en een bijzondere situatie.

Pas succesvolle acties en bevindingen ook toe in andere gebieden

Zoals de gemeentelijke zwerfafvalvergoeding die nog lang niet door alle gemeenten wordt ingezet voor opruimactiviteiten. Deel praktische oplossingen zoals (het legen van) de jútbakken van *Doe mee verlos de zee*, zodat niet iedere gemeente opnieuw het wiel hoeft uit te vinden.

Zorg dat iemand de verschillende partijen bij elkaar brengt

Onderzoek of er een rol ligt voor het Programma naar een Rijke Waddenzee in het bij elkaar brengen van overheden, natuurorganisaties en economische gebruikers in het samen werken naar een plastic vrij Werelderfgoed Waddenzee.

Mogelijkheden van Ecoport certificering voor Waddenhavens

Stimuleer de samenwerkende Waddenzeehavens om de Ecoport-certificering die er nu bij alle havens is, in te zetten voor het bewerkstelligen van schone kades en steigers.

Ga met de visserij in gesprek

Een goede afvoer van het afval van schepen vraagt afstemming tussen vissers en havens.

Gebruik de landelijke opruimacties

Er zijn landelijke opruimacties die in het Waddengebied plaats vinden. Gebruik deze acties voor landelijke bekendheid en erkenning van het probleem. Werk samen met organisaties als Nederland Schoon en de *Beach Clean up Tour* van Stichting de Noordzee, *Doe mee verlos de Zee* en *Juttersgeluk*.

Werk internationaal samen

Internationale samenwerkingen in opruimactiviteiten lijken er nog niet te zijn, terwijl ook de Duitse en Deense Wadden te maken hebben met plastic in hun Werelderfgoed. Wel zijn er, in het kader van monitoring, de internationale OSPAR-tellingen. Deze gebeuren 4x per jaar. Eén tel-locatie bevindt zich in het Waddengebied namelijk op Terschelling. OSPAR is een internationaal verdrag wat de bescherming van het maritieme milieu in het Noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan ten doel stelt.

Benut het lidmaatschap van KIMO beter

Vraag KIMO bijvoorbeeld om mee te denken het opzetten van een goede infrastructuur voor het gevonden plastic en ander zwerfafval in het Waddengebied. Door het project *Fishing for Litter* hebben zij hier ervaring mee. Gemeenten kunnen samen met KIMO bekijken of de Green Deal Schone Stranden een instrument is voor het Waddengebied. Mogelijk kan KIMO van betekenis zijn bij de monitoring van plastic en ander zwerfafval. KIMO kan landelijk lobbyen voor de aanpak van plastic in het Werelderfgoed Waddenzee.

Tevens kunnen de waddengemeenten KIMO vragen meer druk te zetten om de internationale wetgeving voor de scheepvaart met betrekking tot het lozen en overboord zetten van afval aan te passen (ook in de visserij). Het is interessant om te kijken of hierin samenwerking mogelijk is met Duitsland en Denemarken.

Ondersteun de acties van actieve burgers

Zoals dit rapport laat zien staan actieve individuen die handelen vanuit hun betrokkenheid bij het gebied en de problematiek van plastic, altijd aan de voet van nieuwe samenwerkingen en ontwikkelingen voor de aanpak van plastic in het Werelderfgoed Waddenzee, maak hier gebruik van.

Maak gebruik van het draagvlak in de samenleving

Plastic in het Werelderfgoed Waddenzee is nog nauwelijks bekend. Als de roep om steun en samenwerking naar de gehele samenleving duidelijker en eendrachtiger kenbaar wordt gemaakt, is de verwachting dat het draagvlak groot zal zijn. Zo kan er met brede steun gewerkt worden aan een plastic vrij Wereld erfgoed Waddenzee.

Maak een Waddenbreed plan

Gebruik de gegevens uit de inventarisatie om een plan te maken voor de aanpak van plastic en ander zwerfafval voor de komende vijf jaar. Waar zitten hiaten, welke plaatsen vragen ecologisch de meeste aandacht, hoe kan er het meest effectief gewerkt worden, wat zijn op dit moment goede stappen om in te investeren?

Belangrijk is dat dit gebeurt door mensen uit bestaande organisaties die betrokken zijn bij het onderwerp en wortels in het gebied en draagvlak binnen de organisaties hebben. Evalueer de resultaten na een jaar, bijvoorbeeld op een werksymposium en stel de aanpak bij en vast voor het jaar er na. Per jaar kan de groep mensen die hierbij betrokken is wisselen, afhankelijk van de speerpunten en onderzoeksvragen. Voor de continuïteit is een vaste kern verstandig van in ieder geval een voorzitter die tevens mensen en partijen bij elkaar brengt, verbindt en enthousiasmeert en inhoudelijke kennis heeft van het onderwerp.

Organiseer jaarlijks een activiteit rond het thema van dat jaar die op een positieve manier landelijk (of nog breder) publiciteit en aandacht geeft aan plastic en ander zwerfafval, de samenwerking en het gebied.

5.3 Opruimacties

Intensiveer en structureer opruimacties. Dit kan op de volgende manieren:

Best practice

Kijk naar wat er al goed loopt in het Waddengebied en pas dit waar mogelijk ook elders toe. Zorg voor bestuurlijke borging. Wissel kennis en ervaringen uit en wees bereid om werk voor elkaar te doen. Basisvoorwaarde is een contactpersoon per organisatie en een lijst met contactgegevens van de verschillende partijen waar mensen contact mee kunnen opnemen als ze vragen hebben over plastic.

Complementeer de Richtlijn voor het opruimen

Maak een heldere en overzichtelijke contactlijst. Deze moet duidelijk maken waar mensen het gevonden afval kwijt kunnen of kunnen melden. Voeg deze toe aan de Richtlijn voor het opruimen van plastic en ander zwerfafval toe.

Ontwikkel een registratiesysteem

Bedenk een manier waarop de hoeveelheid verzameld afval geregistreerd kan worden. Maak daarbij overal gebruik van dezelfde maatvoering. Gebruik hiervoor waar mogelijk, al bestaande monitorprogramma's. Communiceer de cijfers en geef mensen zo inzicht. Dit werkt stimulerend om een bijdrage te leveren.

5.4 Ketenaanpak

Bij een goede ketenaanpak kunnen opruimkosten via de recycling terugverdiend worden. Het is daarom van belang om in te zetten op een ketenaanpak. Hier onder volgen enkele aanbevelingen:

Ga in gesprek met met afvalverwerkers

Onderhandel over recyclemogelijkheden en de inname van plastic en ander zwerfafval. Werk met afvalverwerkers samen aan een ketenaanpak en optimale recycling van het plastic en andere zwerfafval. Hierin zijn veel ontwikkelingen. Vraag KIMO om mee te denken in de optimalisering van de ketenaanpak.

Monitor de samenstelling van het gevonden plastic.

KIMO heeft hier ervaring in. Gebruik de opgedane kennis voor een optimale recycling. Daag de plasticindustrie uit om hierin mee te denken.

Onderzoek de mogelijkheden voor een beloningssysteem

Kijk hoe het inleveren van plastic en ander zwerfafval interessant gemaakt kan worden. Hoe kunnen vissers bijvoorbeeld gestimuleerd worden om oude visnetten in te leveren en om mee te doen aan *Fishing for Litter*. Voor een goede ketenaanpak is namelijk garantie voor voldoende en een continue aanvoer van plastic en ander zwerfafval belangrijk. (Dit werd op het werkcongres van 11 november over plastic aangegeven door aanwezige bedrijven.)

5.5 Kennis

Investeer in kennis en zet in op een mentaliteitsverandering, waarbij iedereen doet wat binnen zijn mogelijkheden ligt. Hiervoor een aantal suggesties:

Laat zien wat er speelt

Laat mensen met eigen ogen zien wat er aan de hand is in het Waddengebied en wat het plastic betekent voor het Werelderfgoed Waddenzee. Er is een lineair verband tussen het zien van de schade die het afval toebrengt en de behoefte om er iets aan te doen. Koppel daarom voorlichting- en bewustwordingsactiviteiten aan opruimactiviteiten.

Zorg voor bijscholing

Bestuurders en beheerders hebben voldoende kennis van zaken nodig om hier beleid op te kunnen maken en dit uit te kunnen dragen. Werk hierbij vanuit de kennis en informatie die vanuit de wetenschap en de praktijk al beschikbaar is in het gebied, koppel deze kennis.

Onderzoek waar plastic en ander zwerfafval in het Werelderfgoed Waddenzee, meegenomen kan worden in bestaande programma's. Bijvoorbeeld door binnen het bestaande programma wadvisserij van wereldklasse, ook in te zetten op een mentaliteitsverandering bij vissers en de aanpak van het afval van visserij schepen.

Onderzoek de effecten

Wereldwijd is er al veel onderzoek gedaan naar de effecten van plastic en ander zwerfafval. De specifieke effecten van plastic en ander zwerfafval voor het Werelderfgoed Waddenzee zijn nog niet bekend. Kijk waar en hoe deze kennis gekoppeld kan worden aan de al bestaande kennis over het Waddengebied. Mogelijk kunnen hier adviezen uit voortkomen voor de aanpak.

5.6 Innovatie

Stimuleer op alle niveaus innovaties die streven naar een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee. Naast ecologisch, kan dit ook economisch goed zijn voor de toekomst van het gebied als hier op wordt ingezet. Immers:

Het probleem van plastic en ander zwerfafval groeit mondiaal, de vraag naar oplossingen en de benodigde kennis hier voor zal alleen maar groter worden. Door de ligging van het Waddengebied is er een constante aanvoer van materiaal. Jarenlang is het normaal geweest om plastic en ander afval in zee te storten, waardoor voorlopige aanvoer gegarandeerd is.

Daarnaast heeft de Waddenzee veel toegangswegen, namelijk de zeegaten en de vele toegangswegen via welke het zoete water van een groot deel van Nederland afwatert in de Waddenzee. Dit zijn allemaal plaatsen waar systemen en ontwikkelingen bijvoorbeeld om plastic en ander zwerfafval uit water te verwijderen kunnen worden getest en onderzocht.

Ook zijn we een land met een enorme kennis van en over water (waterhuishouding, scheepsbouw, nautische kennis, etc.) De combinatie van al deze punten is wereldwijd uniek!

Investeer in innovatie om plastic uit het water/milieu te halen en optimale recycling van plastic en ander zwerfafval uit zee. Maak van het Waddengebied een innovatieve kraamkamer voor ontwikkelingen op het gebied van plastic. Een aantal concrete suggesties om mee aan de slag te gaan:

Inventariseer de al bestaande en bruikbare technieken

Kijk naar zowel technieken om plastic en ander zwerfafval uit zee/het milieu te halen als technieken om het materiaal te scheiden en optimaal te recyclen. Neem hierbij ook economische mogelijkheden van deze innovaties mee, op kortere en langere termijn. Er wordt op het moment wereldwijd veel ontwikkeld.

Ontwikkel karretjes met strandwielen

Deze karretjes werken niet verstorend en maken het meenemen van plastic en ander zwerfafval makkelijker. Zorg er voor dat deze goed toepasbaar zijn in het waddengebied bij opruimacties verder van de bewoonde wereld.

Onderzoek de al bestaande ideeën die nog niet optimaal werken.

Bijvoorbeeld de jutbakken van *Doe mee verlos de zee*. Verbeter, ontwikkel, innoveer.

Daag vissers uit mee te denken

Als er iemand verstand heeft van dingen uit het water halen, zijn zij het. Maak gebruik van hun kennis om plastic en ander zwerfafval uit het water te halen. Dit kan een nieuwe interessante impuls geven aan die bedrijfstak, waarbij er sprake kan zijn van een win-win situatie, voor de vissers en voor de Waddenzee.

Deel kennis en ontwikkelingen

Organiseer 1x per jaar een werksymposium waarbij een plastic-vrij Werelderfgoed Waddenzee het onderwerp is en waar kennis en innovaties gedeeld worden. Aan de hand van de ontwikkelingen van het afgelopen jaar, kunnen tijdens dit symposium de onderzoeksvragen voor het volgend jaar worden vastgesteld. Zo ontstaat er een gezamenlijke aanpak, kunnen partijen samen optrekken en elkaar door het jaar heen vinden indien dit wenselijk of noodzakelijk is.

Unique selling point

Laat de verduurzaming van het Werelderfgoed Waddenzee haar nieuwe *unique selling point* worden met de innovatieve aanpak van plastic en ander zwerfafval als wereldwijd voorbeeld.

Bijlage

Een overzicht van alle aanwezige partijen in het Werelderfgoed Waddenzee

De partijen zijn geografisch geordend van west naar oost

* = deze partij gereageerd heeft op het inventarisatieformulier

Gehele Waddenzee:

- * Algemeen Rijkswaterstaat-calamiteiten
- * Algemeen Waddenunit

Gebied 1: Waddenzee ten Westen van lijn Kornwerderzand - Vlieland

- * Waddenunit EZ M.S. Phoca
Rijkswaterstaat

Noord Holland – vaste wal

- * Gemeente Den Helder
- * Gemeente Hollandse Kroon + Haven Den Oever
- * Marinehaven Den Helder (defensie)
- * - droge deel
- * - natte deel
- * Waterschap HoogHeemraadschap Noorderkwartier
- * Noord Hollands Landschap
Rijkswaterstaat
- * Doe mee verlos de Zee Wieringen
- * Expeditie Juttersgeluk

Noorderhaaks/Razende Bol

- * Noord Hollands Landschap
Rijkswaterstaat
- * Peddelaars poetsen platen

Texel

- * Gemeente Texel
- * Staatsbosbeheer Texel
- * Natuurmonumenten – Kweldergebied de Schorren
Texel
- * Defensie terrein de Hors
Rijkswaterstaat

Gebied 2: Waddenzee tussen lijn Kornwerderzand – Vlieland en Harlingen – Terschelling

- * Waddenunit EZ M.S. Asterias
Rijkswaterstaat

Vlieland

- * Gemeente Vlieland
- * Staatsbosbeheer Vlieland
- * Defensie terrein Vliehors
Rijkswaterstaat
- * Doe mee verlos de Zee Vlieland

Richel

Rijkswaterstaat

Terschelling

- * Gemeente Terschelling
- * Staatsbosbeheer Terschelling
Rijkswaterstaat
- * Milieujutter Terschelling
- * Stayokay Terschelling
- * Waddenvereniging - Waddenwerkweekend

Griend

- * Natuurmonumenten
Rijkswaterstaat

Friese kust

- Gemeente Súdwest Fryslân
- * Gemeente + haven Harlingen
- Gemeente Franekeradeel
- Gemeente het Bildt
- * Gemeente Ferweradeel
- Gemeente Dongeradeel
- * Wetterskip Fryslân
- * It Fryske Gea
Rijkswaterstaat
- * Doe mee verlos de Zee Kornwerderzand
- * Doe mee verlos de Zee Harlingen
- * Happy Seal

Gebied 3: Waddenzee tussen Harlingen – Terschelling en Lauwersoog – Schiermonnikoog

- * Waddenunit EZ M.S. Krukel
Rijkswaterstaat

Ameland

- * Gemeente Ameland
- * Staatsbosbeheer Ameland
- * It Fryske Gea
Rijkswaterstaat
- * Juttersvereniging Ameland
- * Stayokay Ameland / Sier aan Zee

Rif/Engelsmanplaat

- Rijkswaterstaat
- * Staatsbosbeheer Ameland
- * Doe eens Wad

Schiermonnikoog

- * Gemeente Schiermonnikoog
- * Natuurmonumenten Schiermonnikoog
Rijkswaterstaat

Gebied 4: Waddenzee ten Oosten van Lauwersoog – Schiermonnikoog

- * Waddenunit EZ M.S. Harder
Rijkswaterstaat

Simonszand

Rijkswaterstaat

Rottums

Staatsbosbeheer

Rijkswaterstaat

- * Vrienden van Rottum

Groningse kust

Rijkswaterstaat

Provincie Groningen

Gemeente de Marne

- * Gemeente Eemmond

Gemeente Delfzijl

- * Gemeente Oldambt

- * Waterschap Noorderzijlvest

- * Vereniging van Particuliere Oevereigenaren

- * Groninger Landschap

- * Natuurmonumenten

- * Haven Lauwersoog

- * Eemshaven en haven Delfzijl – Groningen Seaports

- * Jutter haven Lauwersoog – Marcus van der Meulen

Hele Noordzeekust

- * Stichting Noordzee – Beach Clean up Tour

- * Doe mee verlos de Zee

- * KIMO

PROGRAMMA **NAAR EEN
RIJKE WADDENZEE**

Zuidersingel 3, 8911 AV Leeuwarden

info@rijkwaddenzee.nl
www.rijkwaddenzee.nl

 [RijkeWaddenzee](#)